

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KÖLÖZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK JÓVÁN, BOD PÉTER, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA, CZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN, SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

A philantropok.

A mult század utolsó negyedében Németországban egy igen érdekes paedagogiai mozgalom indult meg, melynek célja volt Rousseau elveit a gyakorlati nevelésben érvényesíteni.

Ez újabb nevelési irány hiveit philantropoknak nevezik s ez iskola alapítója Basedow volt.

Basedow Hamburgban 1723-ban született. A legszigorubb nevelésben részesült, s az atyai szigor alól, a még mondhatni gyermek ifjú, sajátos módon mentette fel magát, ugyanis megszökött a szülei háztól s egy orvoshoz állott be szolgának. Atyja rábeszélései végre hazatérítették, s ekkor folytatta félbeszakított tanulói pályáját, melynek első éveiben nem valami szép hírnévre tett szert. Tanulótársai között ő volt az, ki fegyelmzés tekintetében a legtöbb gondot adott tanítóinak.

Mint gymnasista tanuló, kiváló hajlamot tanusított a költészet iránt. Nehány korához mérten figyelmet érdemlő költeményt írt. Alkalmi költemények készítése által pénzt szerzett, melyet azonban a legnagyobb könyvelmüsséggel pazarolt el. — 21 éves korában a lipcei egyetemre ment, a theologiai szak tanulmányozására. Kiváló előszeretettel foglalkozott a böleselettel, s a Wolf-féle philosophiai irányt követve, a keresztényies és naturalisticus iskola válúttján találta magát.

26 éves korában magán nevelővé lett. Nevelői működésében kezdettől fogva önállóságot tanusított. Így pl. a nyelvtant egészen új módszer szerint tanította növendékeinek, a mennyiben a latinnyelvet mondhatni azokkal együtt tanulta. — Ugyanekkor tanult francziául is, az ugyanazon családnál működő nevelőnőtől, kit később nőül vett.

1753-ban a sorői akademiához a széptudományok tanárává hivatott meg. — Itt írta a „praktische Philosophie für alle Stände“ című munkáját, mely miatt az intézet igazgatójával kellemetlenségei voltak, miért is 1761-ben az altonai gymnasiumhoz helyeztetett át tanárként.

Altonában írta „Philalethie“ és „Methodischer Unterricht sowohl in der natürlichen als biblischen Religion“ című műveit. A theologusokat felingerelték e

dolgozatai. Több röpirat jelent meg ellenök. A hamburgi és lübecki tanács 50 tallér pénzbírság terhe alatt megtiltá e művek olvasását.

1763-tól 1768-ig több rendbeli theologiai vitairatot adott ki, melyek részletes ismertetését itt mellőzöm. Ez utóbbi évben jelent meg: „Vorstellung an Menschenfreunde und vermögende Männer, über Schulen, studien und ihren Einfluss in die öffentliche Wohlfart, mit einem Plane eines Elementarbuches der Menschlichen Erkenntniss.“ Egyidejüleg tervezett műve érdekében felhívásokat küldött fejedelmekhez, academiákhoz, szabadkőműves páholyokhoz, tudósokhoz stb. minék meg is volt a kellő eredménye.

A dán miniszter feloldozta hivatali kötelezettsége alól, 800 tallér évi járadékot biztosított számára, csak-hogy minden idejét a paedagogiai irodalom művelésének szentelhesse.

Első műve, mely paedagogiai tekintetben figyelmet keltett s szerzőjének tekintélyt szerzett módszertana, mely „Methodenbuch für Väter und Mütter der Familien und Völker“ czimvel jelent meg. Ebben adja elő az oktatásra vonatkozó nézeteit. E művének mintegy kiegészítője a gyermekek számára írt „Elementarwerk“, mely számos rézmetszetekkel illusztrálva jelent meg.

E könyv célja Basedow szavai szerint: a tárgy és szó ismeretet elősegíteni; a tapasztalat által érvényesített módszer alkalmazásával a gyermekeket könnyű szerrel és kevés idő alatt az olvasásba bevezetni; a vallás-erkölcsstan, természettudományok elemeivel a gyermeket megismertetni, továbbá megtanítani azon ismereteket, melyekre a növendéknek a polgári életben szüksége leend.

Szóval ez a gyermekek számára írott encyclopaedia, Comenius „Orbis pictus“-ának a tizennyolczadik század viszonyaihoz alkalmazott kiadása.

E mű 1774-ben jelent meg, s rövid idő alatt latin, franczia, sőt orosz nyelvre is lefordíttatott.

Basedownak csakhamar alkalma nyílt a műveiben hirdett, nevelési elmélet gyakorlati kivitelére.

Ugyaní anhalt-dessau fejedelme 1100 tallér évi fizetéssel meghívta Dessaubat, s később a philantropiai intézet alapjául 12,000 tallért, épületet s telket adott.

Még ugyanazon évben, az az 1774-ben alapította Basedow a Philantropinumot. — Ekkor ismerkedett meg Goethevel és Lavaterrel.

Goethe Basedowot a következőleg jellemzi: Basedow arczvonásai határozatlanok, hangja nyers, modora nem megnyerő. Frankfurtban időzése alkalmával, mint korának egyik kiváló férfa; általános tiszteletben részesült. Sokan felkeresték társaságát, de ő nem birt azon szellemi rugékonysággal, mely képes az embert lekötöni. Tisztán céljának élt, a jövő nemzedéknek jobb jövőt biztosítani. Terveivel — úgy mond Goethe — nem tudtam megbarátkozni, voltaképpen nem is voltam tisztába ezek felett. Hogy az oktatást életteljessé és természetszerűvé óhajtja tenni, azt nagyon helyeslem, hogy a holt nyelveket a jelen életből vett anyagkörrel akarja elsajátíttatni, az szintén tetszett nekem; de azzal már nem tudtam kibékülni, hogy elemi könyvben az anyag annyira elszort, mi a változatosság miatt rendszertelenséget eredményez. E tekintetben Comenius művét a Basedowénál többre becsülöm. De módszerénél még sajátosabb egyénisége. Ő pl. azért utazott, hogy a philantrop elveknek, személyes érintkezés alapján az egyeseket megnyerje, s törekvése korántsem az illetők kedélyének, mint inkább erszényének megnyerése.

Basedownak dessauai intézetében 3 segédje volt: Wolke, Simon és Sweighäuser, — kik közül az első volt a legügyesebb tanító. — Wolke 1742-ben született, csak 20 éves korában kezdett tanulni. Basedow mellé 1770-be jött s elemi művének szerkesztésében tevékeny részt vett. Basedow leányának Emiliának nevelésén alkalmazták új módszerüket, e kísérlet érdekesen jellemzi a philantropokat. Wolke erről a következőket mondja: „Midőn Basedow családjához mentem, a kis Emilia még nem volt egy éves. Naponként segédkeztem anyjának a gondos nevelői ténykedésben. A különböző tárgyakkal, melyeket a felvett szempontok szerint csoportosítottam, megismerttettem a gyermeket előmutatás s nevének tisztá kiejtése által, majd a tárgyak tulajdonságaira tértem. Gondosan kerültem a nevelésben általánosan divó fogalomzavart, pl. figyelmeztettem, hogy a tükörben nem magát, hanem csak képét látja, hogy a képeken nem lát embereket, állatokat stb. hanem csak azok képeit. Ily nevelés mellett Emilia csakhamar megtanult helyesen itélni, mi környezetét gyakran bámulatba ejté. Másfél éves korában már sokkal szabatosabban beszélt, mint a vele egykoru gyermekek bármelyike. Csakhamar megtanulta a betűket, mielőtt irni olvasni tudott volna. Az oly rövidke mondatot, melynek hangjait tagolva ejtettem ki, megértette. Ennek hasznát főleg akkor méltányoltam, mikor később az olvasás tanulására kerülvén a sor, növendékem egy hónap alatt megtanult olvasni, még pedig 3 éves korában. Három hónap alatt annyira megtanulta a francia nyelvet, hogy fogalomkörében helyesen alkalmazni és használni tudta. 4 éves korában már olvasott németül és francziául, nagy részben ismerte a természeti tárgyakat s az emberi foglalkozások eszközeit, tudott 100-ig számolni stb. Mindezeket játszi módon sajátította el, értelmét nem terheltem, mert céloim legkevésbé sem az volt, hogy tudákos nővé neveljem. Tanult női munkát, végig nézi a konyhában az ételek készítését, s a gyermekek asztalát ő gondozza. E mellett felhasználtam minden alkalmat, hogy Emiliát Isten hatalma, jósága és bölcsessége a természet szemlélet alapján figyelmeztessem. Emiliám örvend a dörgés és villámlásnak, mert ő a zivatart s az erre következő

esőt Isten kiváló jósága nyilvánulásának tartja, ki ily módon gondoskodik a talaj termékenyítéséről. Ilyen szellemben folytatja Wolke nevelői működése eredményének vázolását, mire csak az lehet megjegyzésünk, hogy az idézett kép részben lehet találó, de egy alig 4 éves gyermeket ilyennek mutatni be képtelenség.

Basedow maga is szól különben kedvelt Emiliájáról, s azt mondja, hogy negyed fél éves korában úgy a német mint a franczia beszédben ejtett hibákat képes volt kijavítani.

E csoda gyermekéről sokat irtak úgy Basedow mint Wolke. Czégérül használták. — S az ennek nevelésében állítólag elért eredményt a philantropinizmus rendszerének eredménye mértékmutatójául tüntették fel.

A külsőségek és önzés nagy mestere volt Basedow, ki például a dessauai intézet másfél éves fennállása után, nagy nyilvános közvizsgálatra hívja meg a közönséget. E meghívóban mondja: a philantropok nem katolikusok, sem lutheranusok avagy reformátusok, de keresztények. Mi kosmopoliták vagyunk. Előttünk Oroszország souverainitása a schweizi szabadsággal egyenértékű stb. Azonban emeljük ki a satöbbiből, mit Basedow soha ki nem felejtett: „adakozatok emberbarátok.“

Nevelésünk célja, — mondja tovább Basedow — megelégedett európaiakat képezni. A művészetek művészete, az erény és megelégedettség. Az erény gyakorlásának még kevés eszköze áll a nevelő rendelkezésére. Egy ily könyv megbecsülhetlen lenne, ha gazdagok lennének 10,000 tallér jutalmat tűznének ki egy ily munkára. — Önkéntelenül eszünkbe jut e sorok olvasásakor, hogy vajjon nem volt-e már félig készen Basedow asztalfiókjában egy ilyen fajta mű, csak a nagy-lelkü maccenást várva, hogy az emberiség boldogítására írójának a csekély 10,000 tallérnyi honoráriumot felajánlja.

Ugyancsak az idézett vizsgálati meghívásban elősorolja a tanított anyagát. A tanulók tanulják a latin, német és franczia nyelvet, természet és művészet-ismét és számtant.

„Intézetünkben — mond Basedow — igen keveset emléznek, a tanulásra a növendéket nem kényszerítjük, mégis helyes és a neveléssel általánosságban és részleteiben összhangzó módszerünk alapján tanulóink az egyes tantárgyakban legalább is két-annyi ismerettel rendelkeznek, mint bármely más iskolai növendékek.

Nálunk a növendékek valódi otthonot találnak, ki ide jött, innen soha haza nem vágyik. — Büntetések alkalmazására a legritkábban van szükségük. Növendékeink sokkal többet tanultak a tanórákon kívül, mint benn a tanteremben. Ez módszerünk egyik kiváló előnye. — Hat hónapra van csak szükségünk, hogy egy gyermeket valamely idegen nyelvre megtanítsunk. Mi egy 12 éves gyermeket, ki erkölcsileg meg nem romlott, ha anyanyelvén irni és olvasni tud, 4 év alatt annyira megtaníttuk, hogy az egyetemre léphet, hol a legkitünőbb tanuló lesz, mert már annyit tud, hogy csupán a könyvekből a szakismereteket elsajátíthatja.“

Bizony-bizony bámuljuk Basedowot, hogy mily nagy mester volt a reclamesinálásban.

A dessauai intézetben tartott első vizsga, melyre oly nagy hangu meghívások küldettek szét, a kitűzött időben megtartatott. E vizsgára — mint Basedow mondja — távol vidékekről jöttek be az ügy iránt érdeklődő világpolgárok, de a híres intézet összes növendékeinek száma ekkor csak 13 volt, mely számba Basedow 2 gyermeke is szerepel.

A vizsga természetesen fényesen sikerült, főleg a Basedow leírása szerint, ki e kedvező alkalmat sietett felhasználni egy vizsga-jelentés, — helyesebben mondva — egy intézete érdekében írott reclam-röpirat szerkesztésére.

Az ezt követő időszakban sokan foglalkoztak a philantropiaizmus elveinek fejtegetésével. Szakértők és laikusok, pro et contra, egyaránt elmondták véleményüket.

E hozzászólások közül kiváló értékkel bír Németország nagy bölcsészének Kantnak nyilatkozata, mely 1777-ben a „Königsberger Zeitung“-ban jelent meg.

Ebben Kant felemlíti, hogy Európa művelt államaiban nagy számmal vannak nevelőintézeteink, — a tanítóknak megvan a törekvés a helyes elvek alkalmazására, és mégis a legnagyobb rész rossz úton jár. A nevelésben nem követik a természet által kijelölt utat. Ha a nevelés tanításban szolgálilag nem követnék azt a régi elavult módszert, melyet őseinktől örököltünk, hanem természetesen járnánk el, csakhamar megváltozna körülöttünk az emberiség képe. Iskolai rendszer-változás azonban aligha segít e bajon. Egészen új szellemet kell teremteni, mert a rendszer alapján hibás. Magoknak a tanítóknak is más képzést kell nyerniök. Nem lassu és tervszerű reformok, hanem egy gyors forradalom lesz csak képes e téren a helyzetet változtatni.

Alapjából új iskolát kell teremteni, melybe felvilágosodott, hivatásukat szerető s nem bérért szolgáló tanítók alkalmazandók. Egy ilyen iskola, nemcsak azokra nézve lesz áldásos, a kik benne tanulnak, hanem kiváló hatást gyakorolhat ez az által, hogy módot és alkalmat nyújt a különböző vidékek tanítóinak a jobb és helyesebb módszer megismerhetésére.

Ilyen iskolává fejlődhetnék a dessau philantrop intézmény, ha a kezdet nehézségeivel megküzd s a hiányokat kellőképen pótolja.

Sajátságos, hogy Kant oly sokat remél a dessau iskolától, úgy mint utódja Fichte a Pestalozzi intézettel, mindkettőt a jóakarát vezérelte s mindkettő egyaránt csalódott reményeiben.

Kant ezt később maga is belátta. A paedagiáról írott művében ugyanis következőleg szól: Azt hiszszük, hogy a nevelés terén a kísérletezésnek nincs helye, s hogy az értelem alapján meg lehet itélni, vajjon egy rendszer helyese-e vagy nem. A tapasztalás azonban meggyőz arról, hogy kísérleteinkkel gyakran ép ellenkezőjét érjük el annak, a mit reméltünk. Ilyen kísérlet volt pl. a dessau iskola, mely egy új irányban utat tört magának, de czélt nem ért.

1776-ban Campe vette át a dessau intézet vezetését, de csak egy évig működött itt, ekkor ismét Basedow volt az igazgató.

Ez időtájt, de igen rövid ideig tanítókodtak ez intézetben Trapp és Busse.

1778-ban az intézet növendékeinek száma 33-ra emelkedett.

A philantropinisták ellenségei, korántsem nézték tétlenül az eszme terjedését. 1779-en egy regény jelent meg, mely főleg Basedow ellen irányult ezime: „Spitzbart eine Komi-Tragische Geschichte für unser paedagogisches Jahrhundert. Parturiunt montes nascitur ridiculus mus.“ — A philantropok által kiadott szakfolyóirat: „Pädagogische Unterhaltungen“ a közkezdeltégben részesülő regénnyel szemben azzal védekezett,

hogy nóha intézetünk megtartotta a philantrop jelzöt, de mai szervezetében annyira különbözik a Basedow által alapítottól, mint a tyúk a tojástól, a Basedowra vonatkozó megjegyzések éppen ezért nem találnak reájok.

Mint ez idézetből kitünik Basedow, ekkor nem működött a dessau intézetben. Összetűzött Wolke-val s ezért vált meg Dessautól.

1781-ben Salzman lett az intézet egyik tanítója. Ekkor a növendékek száma 53-ra emelkedett, kik között Európa különböző vidékei képviselve voltak.

Salzman 1784-ig működött itt, ekkor külön intézetet alapított Schnepfenthalban.

Basedow, hogy intézetétől megvált, nem a legpédásabb életet folytatta Dessauban, volt tanítótársával folyton perlekedett. Ez alatt még néhány teológiai munkát írt, s másodsor kiadta elemi tankönyvét. Kiadott továbbá többek társaságában az olvasás tanítására vonatkozó művet, és egy erkölcsi s életbölcészeti alapelveket tartalmazó munkát. — 1790 július 25-én 66 éves korában meghalt.

Basedow személyétől eltekintve a philantrop iskola hívei tiszteletünket méltán kiérdemlik. Wolke, Olivier, Kampe és Salzman általánosan ismert paedagogiai ténykedést fejtettek ki.

Működésöknek meg van a kellő paedagogiai értéke. Ha méltatni akarjuk őket figyelembe kell vennünk azon kort, melyben működtek. A nevelésben s jobban mondva az oktatásban a legpedánsabb eljárás volt általánosan divó. Főczél az emlékezet terhelése.

E visszásság ellen kelt sikra a philantropinismus s így legkövesbbé sem csodálkozhatunk, ha még Kant is oly kiváló figyelemre méltatta. Látták a természetellenes nevelés káros következményeit, kapva-kaptak tehát minden reformon, az ifjuság felszabadítása érdekében, mint Kant kifejezi forradalmat óhajtottak, s ezért áldoztak Basedownak is.

Rousseau jóslatai kezdtek beteljesülni, a gyermeknevelésre irányult a nagyközönség figyelmé, az anyák ismét maguk szoptatják csecsemőiket.

A testi nevelés jogosultságát kezdik méltatni, s e tekintetben a philantrop iskola érdemeit kétségbe vonni lehetetlen.

Az oktatás tekintetében is jelentékeny reformokat köszönhetünk a philantropoknak. Így pl. ők sürgették, hogy a tanulás iránt a gyermekben kedvet kell ébreszteni, s hogy a munkakedv felélesztésére kiváló gondot kell fordítani.

Az egyes tantárgyak tekintetében: az idegen nyelvek tanításánál a tárgyat és a szót az emlékezetben tartás segédeszközeiül egyaránt felhasználják. Lényeges újítás ugyancsak a nyelvyoktatás terén, hogy a philantropok az idegen nyelv tanításánál a beszéd gyakorlatát a grammaticai szabályok beemlékezésénél fontosabbnak tartják. Sőt a beszéd gyakorlás után náluk nem a nyelvtani szabályok tanítása következik, hanem az idegen írók műveinek olvasása.

A számtan tanítása módszerét is fejlesztették, s a mértan tanításánál, Rousseaut követve, kiváló sulyt helyeznek a mértani rajz gyakorlására.

A földrajz tanítására nézve Basedow elemi könyvében azon tanmenetet ajánlja, mely ma már rendszerre növe, általánosan alkalmaztatik, t. i. hogy a kiinduló pont a lakhely, azután tanítandó a környék s így tovább.

Ugyancsak Basedow főművében az elemi könyvben a természetrajz, természettan, csillagászat, iparműtan stb.-re nézve is találunk bőven anyagot. E tárgyakra nézve adott utasításai azonban ma már alig érdemelnek figyelmet.

Az egyetlen tárgy mi az idézett műben el van hanyagolva a vallás tanítása. Egy vallás pozitív tantételeivel foglalkozni a philantropok alapelvével ellentézet.

A dessauri intézet, hiányai dacára is, nagy pártolásban részesült. Felrázta a nevelésügy iránti közönyből Németországot, s Europa többi államaiban is figyelmessé tett egyeseket az újabb nevelési irányra, mit eléggé bizonyít azon tény, hogy Europa majd minden államából voltak ez intézetnek növendékei.

A dessauri intézet mintájára csakhamar mások is keletkeztek, melyek szintén a philantrop iskola híveiként léptek fel. Ilyen volt például a marschlinsi, melyet 1775-ben Sales Ulysses alapított, igazgatója Dr. Bahrdt volt, ki azonban innen megválva, Gr. Leininger meghívására Heidenheimban alapított egy philantrop nevelő intézetet. Ezeknél jelentékenyebb szerepe volt a Campe által Hamburgban alapított intézetnek. Azonban a legnagyobb hírnévre szert tett s legtovább fennálló philantrop iskola a Salzman által 1784-ben Schnepfenthalban alapított iskola, mely maig is fennáll, s melynek tanerői közt oly férfiakat találunk mint Gutschmuths és Ritter Károly.

De nemcsak ezen intézetek alapítása által hatott a philantropinismus, hanem és talán mondhatnók első sorban az ifjúsági iratok terjesztése által. Mint ifjúság író főleg Campe tűnt ki „Új Robinson“-ával. — Hogy e mű a bele erőszakolt és korántsem természetzerű gyermek-öreges beszélgetései által, mennyire ki van forgatva az eredeti Robinsonból, mondanom nem kell, s hogy e változás a műnek mennyire nem szolgált előnyére, bizonyíthatom felesleges. — Campe útleírásokkal is gazdagította az ifjúsági irodalmat, melyek közül „Amerika felfedezése“ a leginkább megérdemli figyelmünket.

Campe paedagogiai munkái közül különösen a „Revisionswerk des gesammten Schul- und Erziehungswesens“ czimű érdemel említést, melyben Locke és Rousseau műveiből is vannak felvéve egyes fordított részletek.

Campe mellett a philantropok közül a legjelentékenyebb irodalmi munkásságot Salzman fejté ki, kinek Rákkönyvecskéjét magyar fordításban is bírjuk. Átdolgozta Gonda László, kiadta a budapesti népoktatási kör 1878-ban.

A philantropinismus hirtelen tűnt fel, egy ideig jelentékeny szerepet játszott, miglen Pestalozzi fellépésével, szóval az újabb paedagogiai mozgalom megindulásakor, szerepe már csak a történelemé, hatása mondhatni teljesen elenyészett.

De a mai nevelés elméletének kifejlődése a multban leli gyökerét, s azon kacsok között, melyek a jelent a multtal áthidalják, szerepe jutott ez iskolának is, illő tehát, hogy ne feledkezzünk meg hiveiről, s időről-időre foglalkozzunk velök is.

Rieger Imre.

Fegyelem és fegyelmezés az iskolában.

Az élet komoly dolog, hol úgy élni, hogy életünk ne egy néhány évtized változatosságai közti átszűrődés

legyen, hanem olyan, milyent magasabb rendeltetésünk megkíván, csak úgy érhető el, ha erre előkészítettünk; ha a cél, melyet magunk elé tűztünk, mindig szemünk előtt lebeg. Az életnek pedig sok oly célja van, melyet nagyon jól érzünk és tudunk; melyért egyen-egyen és egyesült erővel is küzdünk, de az eszközök különbözők; a vélemények, melyek a leghelyesebbnek vélt eszközök feltalálásáért fáradoznak, igen szétágazók. Feltűnő ezen véleménykülönbség a nevelésnél, melyhez hozzászólni; melyről ítéletet mondani felhiva érzi magát boldog-boldogtalan. Ugy annyira, hogy ha nagyon is komikusan kimutatták, miszerint doktor van legtöbb a világon: nem több fáradság kell annak bebizonyítására, hogy ma tanító van legtöbb. Nem csoda tehát, ha úgy egyesek, mint egész társadalom, úgy az arra hivatottak, mint a kontárkodók, több vagy kevesebb alapossgal, több vagy kevesebb részrehajlással szóltak és szólnak a nevelés elméletéhez, mert a nevelés nem egyesek joga, az az egész társadalomé; és mind a mellett, hogy a nevelés elmélete oly sok oldalról lett oly sokaktól megvitatva, megvilágítva, nem csodálkozhatni, ha még hozzá fér és hozzá is fog férni a szó, mert a nevelés az emberért van, öakényt következik tehát, hogy a nevelésben nem bevégzett tudomány, hanem a különböző vélemények megvitatása által fejlődik, szóval kimeríthetlen.

Ez elvből kifolyólag nem lesz talán felesleges, ha figyelmünket az iskolai fegyelemre és fegyelmezésre fordítjuk, melyről oly sokat irtak és írnak, de melyhez még mindig hozzá fér a szó, mert az igazság, mely a különböző vélemények összeegyeztése, kibékülése, oly tulajdonsággal bír, hogy az soha elévült nem lehet, hogy az unalmassá nem válhatik. A fegyelem, mely a nevelésnek gőczpontja; melynek fennállása, illetőleg miképpen fentartásától függ a nevelés eredménye, valljuk meg őszintén: legtöbb helyt még ma is nem lélektani alapokra fektetett törvények szerint, hanem legtöbbször csak a helyi viszonyok, egyéni nézetek és szűkkörű tapasztalatok nyomán tartatik fenn; éppen azért a nagy többség előtt hát csiklázó érzésekkel jár s egyértelműnek tartatik a fenytékkal, pedig ez rossz felfogás.

Igaz ugyan, hogy a kényszerítést nem nélkülözheti a fegyelmezés a cél elérésére; igaz, hogy sokféle gyakorlatok, folytonos szoktatás által törekszik arra, hogy addig is míg a fegyelmezett, az oktatás által a kellő önállóságra juthatna, úgy éljen, mint embernek élnie kell. De ezen cél elérésére a helyes fegyelem csak lélektani alapokon munkálhat.

A fegyelem tehát az oktatással egy célra törekszik, szóval a fegyelmezés: nevelés. És valamint az oktatás kizárólagos célja, hogy a növendéket a megélhetés tudásához vezesse: úgy a fegyelem arra törekszik, hogy az utakat és módokat megmutassa, s mint útmutató sokszor és sokban előzi meg; mert a gyermek szívét paragon hagyni, — addig, míg az oktatás által megtermékenyítettnek — nem szabad; a szakoktatás által pótolni kell azt, mi az oktatás által el nem értett, vagyis míg az ész és akarat oda fejlődnek, hogy a gyermek tetteinek következményét az ész mérlegén mérhesse; míg tetteiben akarat, erő és önállóság lehetne: addig is szoktatva legyen úgy élni, mint tanulónak az iskolai-rend, mint polgárnak a társadalmi-rend parancsolja. A szoktatás és kényszerítés tehát nem alkatesze a fegyelemnek, hanem e kettő alkotja a fegyelmezést. Tagadhatlan, hogy nem valami sokat ígérő két

szó ez, s vannak sokan, kik különösen az utóbbit szeretnék kiküszöbölni a nevelés szótárából, és ha a szó szoros értelmében vétetik a kényszerítés, úgy én sem vagyok annak védelmezője, de kényszerítés és kényszerítés között óriási különbség van. S mikép elítélheti mindenki az oly kényszerítést, mely a szellemet békóba veri, az akaratot elzibbasztja, a tenni-akarást elnémitja: úgy az oly kényszerítést, mely épít, mely akarat szilárdítást, tettek és indulatok irányítását eszközli, csak üdvözölni lehet, annál is inkább, mert a fegyelem elárulásának elkerülhetlen következése az erkölcs hanyatlása.

Nagy fontossága van a fegyelemnek az iskolában, különösen a népiskolában, hol a növendékek talán soha sem érhetik el, hogy oly képzettséget nyerjenek, mely képessé tegye önállóan, elvek szerint cselekedni, ezt az amugy is elforgácsolt tanfolyam alatt jogosan senki sem várhatja; s mert ez így van, azért kell az okszerű fegyelmeléssel oda hatni, hogy mit képzettség hiányában megteenni nem tudnánk, azt a szoktatás által keresztül vihessék.

Továbbá tapasztalat mutatja, hogy a némes indulatok, önzetlen érzés, a jog és igazság érzete nem éppen könyvekből szerezhetők, hanem a folytonos szoktatás által lesznek sajátunkká. Szóval inkább hat irányítólag a szoktatás, mint az oktatás; innen van, hogy a gyermek az ő család-környezete gondolkodását, érzését, nézetét sajátítja el; megszokja úgy érezni és gondolkodni, mint a milyent hallott; úgy cselekedni, milyent látott. De ha ezen családi nevelés a hibák megszokását eredményezte, úgy ezt vajmi nehezen lehet megváltoztatni, mert: „a szokás második természet.”

Ezekből kifolyólag önkényt következik azon kérdés: mi a célja a fegyelemnek? Mint fentebb is mondatott, nem lehet más, mint az oktatás kíségetése, következőleg célja mindaz, mi az oktatáshoz tartozik. Tehát általa irányítani kell a gyermek lelki életét. Mint-hogy pedig a lelki-élet fejlődésében a siker főfeltétele a helyes magaviselet, azért a fegyelemnek a rendet, engedelmességet, illendőséget, szolgálatkészséget, szorgalmat, figyelmet kell meghonosítania, szóval a helyes magaviseletet. És ha az iskola ezen célját elérte; elérte pedig nem zsarnoki ráerőszakolással, durva önkénnyel: úgy a helyes magaviselet nem holt vagy on leend, melynek csak addig lesz értéke, míg az iskola-idény tart, hanem lesz oly töke, mely künn az életben gazdagon jövedelmez.

A fegyelmelésnek nemcsak a gyermek magaviseletére kell irányítólag hatnia, hanem, mivel az életben úgy a boldogságnak, mint a boldogulhatásnak s ebből kifolyólag minden örömeinknek eszközlője a munka lévén, azért a munkaszeretetet is ápolnia kell; melyre tág tért nyer a tanító a gyermekeknek hasznos, öntevékenységet fejltő elfoglaltatása által.

Szoktatnia kell a gyermeket azon erényekhez, melyek nélkül nemcsak hogy a társadalomnak nem lehet hasznos tagja, de — melyek nélkül üres lévén keble — sivár, pusztá lenne élete.

Szoktassuk azért a gyermeket szeretetre, mely minden nemesebb érzésnek alapja; szeretetre, mely nélkül nincs boldogság; mely nélkül semmi nagyot nem vihetni végbe; szeretetre, melyre kerekedő századunkban, hol az önzés társrokonaival majdnem minden nemesebb érzésnek útját állja, oly nagy szükség van.

Lásson példát a közügy gyakorlására, mutattassék meg: miképp kell munkálkodni „egynek az egészért, egésznek egyért.”

Lásson példát a hazaszeretetre, oly hazaszeretetre, mely nem szájon, hanem szivben honol.

Legyen példa adva, hogy mily tiszteletet mutassanak egymás, előljárói és a felnőttekkel szemben. Szóval ismerjék meg polgári kötelességeiket.

És ha a fenn vázolt erények meghonosítottak a példaadás, szoktatás, vagyis a fegyelmelés által, úgy terjessze ki figyelmét a tanító az iskola falain kívül töltött életre is; használja fel az alkalmat, hogy növendékeit jó magaviseletre szoktassa itt is, mi, ha az iskolában a talaj jól el volt készítve, nem sok akadályba ütközik.

Azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azon igazságot, hogy „az erőltetés mindenben megárt.” Minden ember, legyen az ma az erény és jellem mintaképe, szükségkép átment bizonyos erkölcsi változáson; sok megpróbáltatást kellett kiállnia, melyek hol az emberi gyarlóságból, hol a természet megboszulásából álltak elő, s határozottan mondható, hogy úgy a jellem, mint az erkölcs senkinél sem fejlődhetik ki keserű tapasztalat nélkül. Ne követeljünk azért a gyermektől nagyon sokat: ne kényszerítsük erőnek erejével jó magaviseletre, hisz „a tapasztalat legjobb iskola,” s aztán számtalan példával bizonyítható, hogy úgy a korai szellemi fejlettségnek, mint a korai erkölcsi érettségnek sajnálatos eredményei vannak.

Tartsuk szemünk előtt azon megdönthetetlen igazságot, hogy a magasabb erkölcsiség is csak lassú fejlődés által érhető el, így aztán leend türelmünk is mindazon tökélytelenségek iránt, melyeket perczről-perczre tapasztalunk. A gyermek magaviseleténél legyen követelésünk mérsékelt, ne követeljük a tetteknek oly megítését, mely csak a tapasztalát iskolájából kikerültek tulajdona lehet.

És különösen a parancsolgatásnál legyünk megfontolók és takarékosak; vizsgáljuk meg a gyermek tetteinek indító okait, és ha átláttuk a parancsolás szükségességét, legyünk hajthatlanok, rendeletünk érvényben tartását minden körülmények között követeljük meg. Ne feledjük azonban, hogy csakis szelid bánásmód képes szelid, békeességet szerető embereket nevelni. Tapasztalat mutatja, hogy durvaság csak durvaságot szülhet.

A fentebbiek után önkénytelen ezen kérdés lép előtérbe, hogy milyen legyen tehát a fegyelmelés? Öszintén megvallva, nem érzem magam illetékesnek e kérdés megoldására; nem érzem pedig azért, mert e kérdés megoldása céljából nagyon sok tenta folyhatott el eddig, és véleményem szerint még sem állíthatok fel határozott, minden körülmények közt alkalmazható elveket, azért, mert a fegyelmelés főleg mindig csak az illető fegyelmelésre kell hogy irányítólag hasson, már pedig az emberek érzésökben, gondolkodásukban nagyon különbözők; továbbá a fegyelmelés jó vagy rossz eredménye a fegyelmelő tapintatosságától, érzésétől és lélektani ismeretétől s annak helyes alkalmazásától függ s ez is nagyon különböző.

Azonban ma már mindenki tudja, hogy az a legjobb fegyelmelés, melyben legtöbb szeretet nyilvánul. Általános elvül állítható fel tehát, hogy a fegyelmelés legyen szeretettől áthatott. És ha a régiben divatozó igen is zsarnoki fegyelmelést, tekintetbe véve, hogy akkor még a társadalomban nem volt kifejlődve a jelenhez hasonló humánitás, nem lehet okunk elítélni, azért, mivel a fegyelmelésnek célja a leendő polgárokat úgy nevelni, hogy a társadalomba beillők legyenek; ha a

régi spártai nevelés nem ítélhető el, mert az azon időben leginkább megfelelt a fennálló viszonyoknak, s már pedig tény, hogy az a legjobb nevelési rendszer, mely a fennálló társadalmi viszonyokkal leginkább megegyezik: úgy önkényt érthető, hogy ma azon fegyelmezés a leghelyesebb, mely a jelen érzésnek, gondolkodásnak leginkább megfelel; ez pedig nem a zsarnoki, hanem szeretetteljes, az egyén jelleméhez, szellemi képzettségéhez, a gyermek jogai és kötelességeihez mért fegyelmezés lehet.

A fegyelmezésnél tehát nem írott törvények, hanem a szeretet lehet irányadó; a szeretet, — mely mindig megmutatja, hogy mit és hogyan tegyünk és szóljunk, — óvni fog a durva önkényeskedéstől, elhamarkodástól, melyek nem erkölcsnemesítést jellem erősítést szülnek, hanem megátalkodottságot, elfásulást és makacsságot eredményeznek.

De bár mennyire áthatott is fegyelmezésünk a szeretet által, csak ezzel a fegyelmet fentartani nem lehet. Valljuk meg őszintén, hogy ha gondolkodásban tudunk is, de tetteinkben mindig idealisták nem lehetünk. Egy iskolában, hol annyiféle s egymástól oly sokban különböző házi nevelésben részesült, több, kevesebb rossz szokásokkal, indulatokkal bíró gyermek van, a fegyelmezés által elérendő cél tisztán a pusztán szeretet által való fegyelmezéssel el nem érhető, a kényszerítést elkerülni nem lehet. Ha a gyermek olyat tesz vagy szól — s még pedig több esetben, — mi az általa ismert iskolai renddel nem egyez meg, úgy kényszerítjük szeretetteljes bánásmód által hibája elhagyására, emlékeztetjük kötelességeire. Erre van legtöbb szükség az iskolában, s használandó is mindaddig, míg eredmény tapasztalható, azonban, ha egyeseknél — mi gyakran megtörténhetik. — a szelid emlékeztetésnek kívánt hatása nem lenne, az esetben már komolyabb fegyelmezés alkalmazandó, figyelmeztetjük kötelességei megtartására; óvjuk annak áthágásától. És ha e figyelmeztetésnek sem lenne a kívánt sikere, úgy már a pirongatásnak, szidásnak van helye.

Ezeket tartom a szelidebb kényszerítő eszközöknek, s meg vagyok győződve, hogy helyes alkalmazással a jó családi nevelésben részesült gyermekeknél az elért eredménnyel megelégedhetünk. Azonban tapasztalhatjuk, hogy nagyon sok gyermek van, ki már iskolába jövésekor egy sereg dac, engedetlenség, hazugság s ehhez hasonló „dicső erényekkel tündöklök.“ És ha ezen hibák nem megrögzöttek: hiszem, hogy a fenti kényszerítések sikerrel alkalmazhatók, de tudom, hogy nem mindig. Ott, hol az apa apai tekintélyét az ökölnék a háttal való érintkezésével tartja fenn; ott, hol a leghizelgőbb kifejezés az, hogy: „te hitvány kölyök“ s nem a kifejezéstől, hanem rendszerint az ezt követő ütlegektől féltében még „moczczani“ se mer: ott nagyon gyakran a fegyelem csak szigorubb fegyelmezéssel tartható fenn. Igaz ugyan, hogy az ilyen gyermekekből válik ki nagyon sokszor helyes bánásmóddal az iskola disze, büszkesége.

De mit szóljunk a büntetésről, értem a komolyabb büntetést, melyet egészen elítélni, az iskolából kizárni a nélkül, hogy a nevelésügy ne veszélyeztetnék, s így a társadalmi rend fel ne bomoljon, nem lehet, s melyet mégis pártolni csak annyiban lehet, mint egy rosznak természetes rosz következményét. A büntetések, különösen a testi büntetések egész sulya a tanító vállaira nehezül; az ebből származó mindennemű kellemetlenségekkel meg kell küzdeni, de azért mégis valamint az

orvos a legerősebb mérget is felhasználja gyógyításánál, ha a más orvosszerek elégségeseknek nem bizonyultak: úgy, ha a többi kényszerítő eszközök hatálytalanoknak látszanak, az esetben bizonyításul annak, hogy iskolában úgy mint künn az életben minden szó és tett az ő jutalmát nyerheti; példaadásul, hogy bűn büntetlen nem maradhat, alkalmazandó. Mielőtt azonban igénybe vennők a büntetést, vizsgáljuk meg a tett indító okait, ha vajjon félre-értésből, tudatlanságból, vagy éppen félrevezetésből követtetett-e el? És ha tisztában vagyunk a tett indító okai felől; ha átlátjuk, hogy a büntetés elkerülhetlen: úgy büntessünk, csak hogy büntetésünk hasonló legyen a kérlelhetlen, részrehatatlan természet fegyelmezéséhez, hol minél nagyobb a hiba, annál nagyobb büntetése. Azonban a büntetés alkalmazásánál nagy lélektani ismeretre és sok óvatosságra van szükség; ne hogy a büntetés többet ártson, mint használjon; ne hogy a megbánás, magába szállás, megjobbulás helyett dacot, engedetlenséget, önféjűséget eredményezzen. Míg egyik hiba komoly büntetés által javítható valamely gyermeknél, ugyanazon hiba egy másiknál egy nem tetszést kifejező nézés által is megszűnhetik.

Tapasztalat szerint a legtöbb vétség nem rosz indulatból, hanem meg gondolatlanságból s legtöbb esetben unalomzúsból származik, ezeket komolyabb fegyelmezéssel sújtani nem lehet, nem szabad, hanem a felvigyázás és öntevékenységben tartás által kell meggátolni, mely esetben kevesebb kihágás leend s kevesebb büntetésre lesz szükség.

Különösen a testi büntetések alkalmazásánál legyünk óvatosak, csakis végső esetben használjuk, és ha már alkalmazni kell, ha elkerülni nem lehet: úgy az legyen a gyermek által észrevehető sajnálkozással vevő keresztül, legyen kizárva a felhevülésnek még csak látszata is, mert, ha a büntetés kedvtelésnek, boszuszomj kielégítésnek tűnhetik fel, akkor az a kívánt eredményt nem szülheti, éppen azért a testi fenyték tanítás utánra hagyandó, hogy a felhevülés lecsillapodjék.

Ha kisebb hibák észlelhetők, mint figyelmetlenség, szórakozás, vizsgálja meg a tanító saját magát, mert a figyelmetlenségnek legtöbbször oka az, hogy az érdekltség nincs felkeltve, és igyekezzék a gyermekek gondolkodását, érzését eltávolítani, akkor meg fog lenni az érdeklődés s meg fog szünni a figyelmetlenség. A figyelmetlenség és szórakozásnak lehetnek komolyabb okai, mint betegség, fejletlenség stb. ezeket a fegyelmezés nem javíthatja.

A fegyelmezésnek nemcsak az a célja, hogy a rosz tett eredménye szemmel látható legyen, hanem az is, hogy a rosz indulatok helyébe nemes érzéseket ültessen. Éppen azért, ha leghelyesebbnek tartjuk, mert annak kell tartanunk azon fegyelmezést, melyet a kérlelhetlen természet kijelöl: úgy fegyelmezésünknek nemcsak kellemetlen érzést kellőnek kell lenni, hanem, mivel a természet a jó tettet, szorgalmat megjutalmazza, azért a mi fegyelmezésünk is olyan legyen, hogy míg a rosz indulatokat a lélektani törvények morál és humanitás által el nem ítélhető módokkal és eszközökkel ostorozzuk, addig a jó indulatokat oly eljárásokkal fejlesszük, melyek erre jóknak és helyeseknek bizonyultak, ilyenek a serkentés, elismerés és jutalmazás, melyeknél azonban épp oly körültekintés, mély vizsgálódás és óvatosság szükséges, mint a komolyabb fegyelmezésnél; ne hogy a jó indulatok erősítése helyett hiúságot, elbizakodottságot szüljön. A nem helyesen osztott

elismerés hiúságnak rak alapot. A jutalmazás által pedig könnyen kifejlődhetik az önzés, a meg nem jutalmazottak részéről pedig az irigység; ezek azonban könnyen kerülhetők, ha a jutalmazásban is szűkmarkuak leszünk; ha felkeltjük a gyermekben azon igaz, felemelő érzést, hogy minden ember önmagában, lelki megelégedésében találhatja fel a kötelesség fontos teljesítéséért járó jutalmat. És hogy az önhittségnek még a csirái is elfojtassanak azért, míg a jó cselekedet, szorgalmat helyes magaviseletet erkölcsileg jutalmazzuk, addig bármely gyarlóságot részrehajlás nélkül mutassunk ki és ostorozzunk.

Rég óta sok helyt van alkalmazásban különösen a nagyobb gyermekeknek azon jutalmazása, hogy őket az iskolában felügyelettel bizzák meg. És ezt a szorgalom fejlesztésre, helyes magaviselet fenntartásra jó és helyesnek tartják. Hogy az elérhető eredmény felére eme kitüntetés nagyságával, azt tapasztalásból nem tudom, mert ezt soha sem alkalmaztam s mindaddig, míg az erkölcs fejlődésére lélektani alapokra, józan okosságra fektetett, alkalmas fegyelmezést alkalmazhatok, — nem mondom, hogy a nevezett kitüntetés ezeket mind nélkülözi — alkalmazni nem fogom. Egy kis után-gondolás kimagyarazza. Ugyanis legyen bár ezen kitüntetés a legjobb és leghelyesebb, ha csak egy gyermek van vele kitüntetve, a kitüntetés a tanulóársak irigységét kelti fel; az egészet pedig felügyelettel megbizni nem lehet. Ha pedig csak egy van ily kitüntetés érdemlő növendékünk: úgy ez legkevésbé sem bizonyít erkölcsi nevelésünk, fegyelmezésünk helyessége mellett. Véleményem szerint egy méltányló elismerés, megelégedésünk nyilvánítása a legjótékonyabb és legbuzdítóbb erkölcsi jutalom.

A fent leirt fegyelmezést tartom czélszerűnek azon fegyelem fenntartására, mely a gyermekben lévő erkölcsi erőt fejleszteni képes; ezen fegyelmezést hiszem olyannak, mely a természet útmutatását megközelítíri, de legyen bár a fegyelmezés a legélesebb kritika által elfogadott, alkalmazása csak úgy leend czélhoz vezető, ha mély belátással, szeretettel, a gyermek jelleme és erkölcsi ismeretével és türelemmel párosul. Epen azért újból mondom, hogy: a fegyelmezés legyen szeretettől áthatott. Ha szeretet van, úgy nem hiányzik az önmegtágadás és türelem, melyek együttesen képezik a helyes fegyelmezés fő kellékét. Tehát szélesítsük lélektani ismereteinket, és a szeretet-türelem s önmegtágadással párosítva használjuk fel a fegyelem fenntartására: akkor áldott leend az, ki nevel, és áldott leend a fegyelmezés eredménye. Ugy legyen!

Pap György,

Elnöki megnyitó beszéd. *)

Mélyen tisztelt köri gyűlés.

Reánk, mint a népoktatásügy munkásaira nézve, van-e érdekesebb, fontosabb és örvendetesebb tény annál, mintha az általunk szolgált ügynek folytonos haladását jelezhetjük. E haladás mérvét leginkább kitünteti a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett legújabb jelentése. Nem akarom a mélyen tisztelt köri gyűlés figyelmét azzal fárasztani, hogy a je-

lentés részletes adatait ismertessem, csupán a népiskolai közoktatás főbb tényezőinek összehasonlító, rövid áttekintését nyújtom.

Ez adatok érdekességét nagyban fokozza az összehasonlítás s azért a főbb adatokat az 1869-ik és 1884-ik évről egymásmellé állítom, mi által népoktatásügyünk haladásának, az alkotmányos élet újabb aerájától számított, könnyen áttekinthető képét nyerjük.

De hadd beszéljenek a nagyon is sokat mondó számok.

A tanköteles gyermekek száma az 1869-ik évben 2.284,741, — 1884-ben 2.276,917. S így 15 év alatt tanköteleseink száma apadást mutat, mi azonban tényleg nem való s 1869-ben a tankötelesek oly nagy száma csak a gyorsan és eléggé meg nem bizható módon beszédett s részben alaptalan adatoknak tulajdonítható.

A tankötelesek közül iskolába járt 1869-ben 6—12 éves 1.106.904, — 1884-ben 1.395,689. A 13—15 évesek közül iskolába járt 45,211, — 1884-ben 405,042. A mindennapi iskolába járók száma 1869-ben 68,53 % volt, mely szám 1884-ben 85,19 %-re emelkedett. Ennél azonban sokkal nagyobb haladást jelez az ismétlődő iskolába járó tankötelesek száma, mely 1869 óta csaknem megtízszereződött. Az ismétlődő iskolába járók százaléka ugyanis 1869-ben 6,75 % volt, míg 1884-ben már 63,41 %-re emelkedett.

Az iskolák száma 1869-től 1884-ig 13,798-ról 16,205-re emelkedett. — S míg 1869-ben 1598 község, azaz az összes községek 12,53 %-a teljesen nélkülözött minden iskolát; addig 1884-ben az ilyen községek száma 305-re, vagyis 2,42 %-re apadt.

1869-ben még egyetlen állami iskola sem volt hazánkban s 1884-ben ezek száma már 503-ra emelkedett.

Községi iskola volt 1869-ben 479, 1884-ben már 1844. Szaporodott 1365-tel. A felekezeti iskolák száma pedig 332-vel gyarapodott.

Fokozat szerint a népiskolák az 1869-ik évben még mind csak elemiek; 1884-ben a 15,993 elemi iskolán kívül 76 felső nép és 136 polgári iskola állott fenn.

A tanítók száma 1869-ben 17 792 volt, 1884-ben pedig már 23,158 s így 15 év alatt a tanítók létszáma 5366-tal, vagyis 30,2 %-kal növekedett.

Ez emelkedésből jelentékeny szám a nőtanítókra esik. Míg ugyanis 1869-ben csak 686 nőtanító volt alkalmazva, addig 1884-ben e létszám 2578-ra, azaz 3,85 %-ról 11,13 %-re emelkedett.

A népiskolák fenntartási költségei 1869-ben 3 760,123 frtba, 1884-ben pedig 12 917,473 frtba kerültek. E szerint emelkedett 1869-től 1884-ig a népiskolák költsége 9 157,350 frttal.

A tanítóképezdek száma 1869-ben 46, 1884-ben 70 volt. A növendékek száma ugyanezen idő alatt 1556-ról 3,622-re emelkedett. Az ezen intézetben működő tanerők száma 271-ről 641-re emelkedett.

Az összehasonlítás kedvéért egymásmellé helyezett számok népoktatásügyünk oly gyors fejlődéséről tesznek tanuságot, hogy e tekintetben a közoktatási kormány 15 évi munkássága eredményére hazafias öntudattal tekinthetünk, mert erejéhez képest megtette a magáét.

Tanügyi haladásunkat feltűnteti még az is, hogy a miket feledhetlen emlékű közoktatásügyi miniszterünk

*) Felolvastattott a kolozs megyei tantestület központi körének 1886 február 20-án tartott gyűlésén.

Br. Eötvös József az országgyűlés elé terjesztett első jelentésében népiskolai közoktatásügyünk legfőbb hiányaként s a haladás legnagyobb akadályaként sorol elő, azok maig nagy részben orvosolva, részben pedig elhárítva vannak.

Ezek közül csak egy néhányat említek fel.

Igy pl. kiválóan hangsúlyozza az idézett jelentés az iskolák hiányát, mely bajon, mint a fennebbi számadat igazolja, nagy mértékben segítve van már. Kiemeli továbbá, hogy egyes nagyobb városokban mint Szeged, Arad, Debreczen, Pozsony, Temesvár, Kassa, Kolozsvár stb. a tankötelesek nagy számát az amúgy is túltömött iskolák befogadni képtelenek. Hogy az idézett városok mindenike az utóbbi 15 év lefolyása alatt mily tetemes áldozatokat hozott a népoktatásügy érdekében, köztudomású dolog, s hogy a helyzet nagy mértékben előnyösen javult, kétségbe vonhatlan tény.

Panaszkodik e jelentés a tanítók hiánya, a képezdek s a képezdei növendékek kevés száma miatt. E tekintetben ma már jogtalan lenne a panasz. A képezdei növendékek száma a kereslethez képest igen is nagy. Egy-egy képző intézet a felvétel ideje alkalmával valóságos ostromnak van kitéve. Hogy tanítóknak nincs hiány, eléggé igazolja az a körülmény, hogy minden valamire való tanítói állomás betöltése alkalmával tömegesen pályáznak a jelöltek.

Ugyane jelentés panaszkodik a hivatalban levő tanítók képzetlensége miatt is. E pont Br. Eötvös József közoktatásügyi miniszter első jelentésében a következőleg hangzik: „Mióta a népnevelés vezetésével foglalkozom, igen sok tanítónál meglepő műveltséget láttam, s örömmel tapasztaltam, hogy tanítóink jelentékeny része, a mennyire csak helyzete s a rendelkezésére álló művelődési eszközök megengedik, iparkodik saját szakját tanulmányozni, a korral haladni, ismereteit több irányban nevelni stb. De másfelől fájdalommal kell megvallani, hogy egy részök még annyira sincsen az oktatásra képesítve, hogy a kellő paedagogiai s didacticali előképzettség hiányában még szakműveltségöknek öntanulmányozással való utánpótlására s a tovább haladásra is alig képesek. Nemcsak a tanítás helyes módszerét nem ismerik, de még azon pozitív ismereteknek sincsenek birtokában, melyeket törvény szerint tanítanok kellene. Sőt nem egy szomorú példa bizonyítja, hogy némely tanítók még az egészen elemi ismereteknek sincsenek birtokában. Így p. Zemplénmegyében 17 oly felekezeti tanító van, ki irni nem tud. Különösen gátolja népoktatásunk haladását azon körülmény, hogy a tanítók nagy része a legszükségesebb taneszközöket önmaga sem ismeri s azokat a tanításban használni nem képes. A természettani legközségesebb ismereteknek annyira hiájával vannak, hogy pl. tanfelügyelők jelentése szerint, több helyen a villámot mint a felhőkből aláhulló kocsónyas anyagot, vagy éppen követ ismertetik.“

De ne időzzünk tovább e szomorú képnél, lehet, hogy az illető tanfelügyelő úr jelentésének volt valami alapja, de másfelől arról is van ám tudomásunk, hogy az első ízben felterjesztett tanfelügyelői hivatalos jelentések, magukra a felterjesztést tevő tanfelügyelőkre nézve nem egy curiosus adatot foglaltak ám magukban. Örvendjünk azon, hogy másfél évtized alatt a helyzet előnyösen megváltozott, ma már nem látja szükségét a miniszter annak, hogy a tanítók képzetlensége miatt hivatalos jelentésében panaszt emeljen. Hisz a legújabb jelentés szerint a képesített tanítók százaléka 85.51 %,

míg a nem képesítetteké csak 14.49 %. E kedvező fordulatot a tanítók számára rendezett póttanfolyamok mellett első sorban az 1869 óta megnyílt állami tanító és tanítónőképző intézetek áldásos működésének tulajdoníthatni. Ezekből került ki az újabb tanítói generáció színe-jáva, s ezek eredményezték a tanítók értelmi niveaujának általános emelkedését.

Hogy e mellett a lefolyt másfél évtized alatt keletkezett tanító-egyesületek működése szintén a haladás egyik kiváló tényezője volt, azt önök előtt, t. kartársaim, kik a tanító-testületi élet oly tevékeny munkásai, fejtegetnem vétek volna. A hasznos eredmény kétségbevonhatlan, úgy az elméleti, valamint a gyakorlati téren. Az egyleti működés érvényesítette körünkben az önségely elvét, melynek már mi nálunk is oly kiváló csemetéi vannak mint az „Eötvös-alap“ s az országos tanítói árvaház.

Népoktatásügyünk fejlődésének egyik leghatalmasabb tényezője a kormány, mely minden lépten-nyomon, a rendelkezésére álló eszközökhöz mérten igyekezett a helyzeten javítani, gondoskodott arról, hogy véleményeinket, tapasztalatainkat ne csak a szaklapok útján nyilváníthassuk, hanem közvetlenül is tudomására hozhassuk, mit az országos tanítógyűléseken eszközölhetünk, melyek közül ez évben már a III-ik fog megtartani.

A kormánnyal kapcsolatban a törvényhozó testület tanügyi helyzetünk javításának kiváló tényezője. Az 1868 ik XXXVIII-ik törvényczikk létrejötte óta alkottatott a tanítói nyugdíj törvény, a magyarnyelv kötelező tanítására vonatkozó törvény, a középtanodai törvény stb. melyek mindegyike oktatásügyünk fejlődésére jótékony hatással volt.

A haladás lépten-nyomon szembeötlő, a változás másfél évtized alatt, az idő rövidségéhez mérten, óriási.

Mindezek mellett még nagyon sok a teendő. Csak azokat említem fel, melyek szaklapokban, tanítói gyűléseken, országgházban stb. olykor-olykor ismételtelen fel-említették. Ilyenek pl. a kisdedovás ügyének országos rendezése, a népoktatási törvény revisiója, melynél különösen tanulók túlterhelésének kérdése lenne figyelembe veendő. — A tanítók anyagi helyzetének javítása. A felső népiskolai intézményekellő reorganizációja. — A képezdei tanárok, tanfelügyelők qualificatiójának kérdése. A tanügyi adminisztráció helyes szervezése. A nyugdíj törvény módosítása stb. stb. E tanügyi napi kérdések közül több a közoktatásügyi budget-vita alkalmával is szóba hozatott, fontosságukat a kormány s a törvényhozó testület pártkülönbség nélkül elismeri; ez óhajaink is teljesülni fognak, csak legyen meg hozzá a legszükségesebb eszköz: a pénz.

Tanügyi haladásunk, melyből egy pár vázlatos vonást mutattam be fennebb, lelkesítsen minket a további kitartó munkásságra, mert ha visszaesni nem akarunk, sokat, de sokat kell még tennünk.

Munkára fel.

A köri gyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

Rieger Imre.

Kolozsvár népoktatásügye 1885 második felében.

1.) A tankötelesek összes száma 3825, a mi a megelőző félévi 3754. képest 71 gyarapodás ugyan, de azért az összes lakosságnak (28,352-nek) még nem is egészen 13.5 %-a, holott a legutóbbi miniszt. jelentés szerint át-

Folytatás a mellékleten.

lag vére az egész országban több mint 16·5 % a tanköteles. Ennyire azonban én fel nem emelhetem, — tekintve, hogy a kerületi kapitányok ez évre is csak 3083 at irtak össze, a mi az 1884. évi összeírás eredményéhez (a 3012-hez) képest éppen 71 emelkedést mutat, a mennyit én is figyelembe vettem.

2.) Kor és nem szerint így oszlanak meg az összes tankötelessék: 6—12 éves mindennapi isk. köteles 2670, kik közül fiu 1377 s leány 1293; 13—15 éves ismétlő korbelt 1155 s ezek közül fiu 647, leány 508. A fiuk száma tehát 2024 s a leányoké csak 1801, s így mint minden évben, úgy most is fiu tanköteles van több mint leány; még pedig most 223-mal van több.

3.) Örvendetes, hogy az *iskolalátogatás* arányszámai még a megelőző félévi elég kedvezőkhöz képest is, újabb javulást tüntethetnek fel. Ugyanis az iskolába járó mindennapi tankötelessék száma 2386-ról (= 89·43 %_o-ról) 2394-re (= 89·67 %_o-re), az oktatásban részesülő ismétlő korbeltiek száma pedig 847-ről (77·99 %) 929-re (= 80·44 %_o-re) emelkedett. Ellenben az iskolába nem járó (6—12 évesek száma 282-ről (10·57 %_o-ról) 276-ra (= 10·33 %_o-re) s az oktatást nem nyert 13—15 éveseké 239-ről (= 22·01 %_o-ról) 226-ra (= 19·56 %_o-re) szállott le.

Ezek szerint az összes tankötelessék közül 3,323 (= 86·88 %_o) oktatattik, tehát 90-nel több, mint a megelőző félévben; nem nyer pedig oktatást 502 (= 13·12 %_o), az az 19-el kevesebb, mint a megelőző félévben. Ha tehát a tankötelességeknek 3 %_o-je eltköltötött volna is, még ez esetre is több mint 83 %_o-re tehető az összes oktatásban részesülők száma; mi már elég kedvező, vagy legalább megnyugtató.

4.) Az iskolák összes száma a tavalyi 33-ről 34-re emelkedett, mert özv. Laposy Mártonné a városunkban régebben is fenállott magán leányiskoláját újra megnyitotta. Ezen új intézet megnyitása s a II. közs. elemi iskolánál, valamint a kereskedelmi akadémiánál egy-egy új állomás rendszeresítése a tanerőkre vonatkozó számadatokhoz is többnyire előnyös gyarapodásokat idézett elő. Nevezetesen a tanerők összes száma 78-ről 82-re emelkedett, kik közül rendes 66 (gyar. 2), segéd 16 (gyar. 2), képesített 69 (gyar. 3), nem képesített 13 (gyar. 1). — Egyebekben a megelőző félévi kimutatás adataihoz képest semmi említésre méltó változás sem állott be.

5.) Habár a táblás kimutatás nem is nyújt alkalmat arra, mégis érdemesnek tartom felemlíteni, hogy városunk összes tanintézeit — a kisdóvodák és gyermekkertek növendékein kívül — a folyó 188⁵/₆ tanévben összesen 3800 tanköteles korbelti gyermek és ifju látogatja, kik közül r. kath. 1492, gör. kath. 265, gör. kol. 52, helv. hitv. 1283, ágost. hitv. 185, unitárius 165 s más vallású 358. Ez összes itt tanulók közül magyar 3364, német 133, román 300, tót 1, és cseh 2.

Szoros értelemben vett elemi iskolába járó 2092, (1113 fiu és 979 leány); az 5 magán leányiskolába, melyek szintén az elemi iskolához számítandók 105 leány, a 3 főgymnasium alsóbb osztályaiban 430 (csakis tanköteles korbelti), a kereskedelmi akadémiába 144 fiu, a városi polg. iskolába 134 fiu, a felsőbb leányiskolába 80 leány, s a női ipartanodába 25 leány, a városi alsófoku ipariskolákba 538, az alsó foku keresk. iskolába 56 s a nem iparosok számára felállított városi ismétlő iskolákba 196. Ez utóbbi 3 intézet tanulói természetesen mind fiuk.

Legnépesebb az összes elemi iskolák közül a főtéri, r. kath. leányiskola, melyet 254-en látogatnak. Utána következik a r. kath. főgymn. melletti elemi iskola, melyb 236 fiu jár, s 3-ik helyen áll népességére nézve az ágost.

hitv. vegyes népiskola, melynek 215 tanulója közül 105 fiu és 110 leány. Legkevésbé népések pedig a Duret Józsefné és özv. Laposy Mártonné magán leányiskolái, melyek közül az előbbibe 13, az utóbbiba pedig csak 11 leány jár.

Vége örömmel emelem ki, hogy a városi ismétlő iskoláknak a mult 1885. évi december elején még csak 129-et tett csekély létszáma, mely ellen annak idején panaszt is emeltem, időközben már 196-ra emelkedett fel, s így a tavalyi 160 teljes létszámot is 56-tal haladta meg.

Váradi Károly,

kolozsm. kir. tanfelügyelő.

S Z E M L E.

Franciaországban.

A legújabb hivatalos jelentés szerint Franciaországban a népiskolai tanulók száma 6 millió. Az iskolák összes száma 88,000. A tanerők száma 140,000. Új iskola 14 ezer épült. Újabban felszereltetett 10 ezer. A tanügyi kiadások összege 358 millió franc, melyhez az állam 38 %_o-al járul.

Franciaországban újabban a kézműipar tanítását a népiskolákba bevitték. Kézműipari tanítók képzésére külön intézetet alapítottak, melyben 7 tanár és 10 kézműves van alkalmazva. A növendékek száma 48. Ez intézetet az állam tartja fenn. Egy növendék havonként 150 francba kerül. Itt a délelőtti órákban faiparral, a délutániakban vasiparral foglalkoznak. Ez iskolának van növénykertje, tornahelyisége, iskolai muzeuma, vegytani laboratoriuma, szerszámgyűjteménye stb.

A közelmúltban maga a közoktatásügyi miniszter alaposan megvizsgálta a népiskolák állapotát. Minden tanító-és tanítónőnek kötelességévé tétetett iskolájának tervrajzát (egyenlő méretben) elkészíteni s az iskolára vonatkozó betöltött kérdőívekkel együtt a közoktatásügyi miniszterhez felterjeszteni. Egyidőjüleg a tankerületi iskolafelügyelők is megtették jelentéseiket. E jelentések alapján 1884. december havában a miniszter törvényjavaslatot nyújtott be a képviselők kamarájának, melyben ki van mutatva, hogy az iskolák különböző neméből még hányat kell alapítani, hány új iskolához építendő, avagy alakítandó át. E javaslat szerint 24,000 községben van szükség, részben új iskola épületre, vagy az eddigiek jó karba hozatalára, mi 390 millió francba kerülne, egy egyszályu falusi iskola felépítését 15,000 francba számítva.

A községeknek az állam iskola építésre segélyt nyújt, a segélyösszeg nagysága az illető helység anyagi körülményei szerint változó. Az államsegély nagysága 10—80 %_o között váltakozik. Teljesen állami költségén egy községi iskola se épül.

A községek felhatalmaztattak iskolaépítésre 40 év alatt törlesztendő kölcsön felvételére. Az állami segély a kamarák által évről-évre megszavazandó összegből fedeztetik. R.

Egy belga lap a túlterhelés kérdéséről.

A modern paedagogia elmélete megalkotója az összhangozt a testi, erkölcsi és értelmi nevelés között, de ennek gyakorlati alkalmazása a jövő feladata. A kivitelnek sok akadály áll útjában. Elismert paedagogok hangoztatják, hogy az értelmi képzés igen sok időbe kerül. A sok tanulás miatt elhanyagolják a kedély- és jellemképzést, e mellett a test is satnyul. Ezt első sorban a tulságos sok házi feladványnak tulajdoníthatni. Téves az a nézet, hogy a házi feladványok az iskolai oktatás nélkülözhetetlen kiegészítő tényezői. Az iskola feladata az általános ismeretnyújtás, s ha az iskola e

feladatát a család közreműködése nélkül teljesíteni nem tudja, ez kétségteljesen igazolja, hogy a rendszerben van a hiba. A házi feladványokat egészen ki kellene küszöbölni, vagy ha már okvetlenül alkalmazzuk, úgy vegyük figyelembe a következőket:

A házi feladványok azt az időt vonják meg a gyermektől, mit a test edzésére és játékokra kellene fordítani; pedig a fejlődő gyermeknek a mozgásra mulhatlanul szüksége van.

Figyelembe veendő még, hogy a tanító képtelen arra, hogy tanítványai munkaképességét helyesen megítélje, mert nem ismerheti mindegyiknek házi körülményeit. Ép ezért a munka elbírálásánál gyakran igazságtalan, mi a gyermek munkakétségét lankasztja. A gazdag szülő gyermeke, kényelmes szobában, végezheti munkáját, melyre a kellő segédeszközökkel rendelkezik, míg a szegény gyermek, alig kap helyett a viskóban, hol munkája elvégzésére megvonulhasson, és mi mégis nagy fontoskodással bíráljuk a házi feladványok kialakját.

Ne fejedjük azt sem, hogy sok szegény szülő otthon házi munkára kénytelen szorítani gyermekét, nem egy szülőnek esik terhére, hogy gyermekét naponta mintegy 6 órát nélkülöznie kell, mi alatt ugyanis az iskolában van.

A házi feladványoknak a gyermeki jellem alakulására is káros befolyásuk lehet, a mennyiben az oly gyermek, ki feladatát maga megkésztíteni képtelen, hogy a büntetést kikerülje, gyakran hamis eszközökhöz folyamodik, mi a hazugság és csalásnak alapját veheti meg.

R.

IRODALOM.

Népiskolai földrajz, (Világ és földismeret). Atdolgozta Gerecz Károly. Második kiadás. Sarospatok 1885. 167 lap. Ára kötre 30, kötetlen 23 kr.

A mű három főrésze oszlik. Az első részben a lakhely ismertetése s a földrajzi előfogalmak tárgyalása után Magyarország részletes ismertetését adja.

A második részben a Magyar Királyság általános leírása, az Osztrákbirodalom, Európa, Azsia és a többi földrész tárgyalatik.

A harmadik rész mértani földrajz és csillagászat.

Lássuk e részeket egyenként:

Az előfogalmak elég jól vannak tárgyalva. Mindössze az eljelen lehetne itt kifogásunk, hogy a helyi viszonyok szerint beírásal kell benne pótolni egymást. Ki eszközölje e beírásat a tanító-e vagy a gyermek. A tanító erre rá nem ér, a gyermek pedig nem képes elvégezni.

A Magyar Királyság részletes tárgyalását a következő menet szerint tárgyalja. Az országot kerületekre osztja. A kerületekben minden egyes megyét külön, még pedig meglehetősen részletezéssel tárgyal. Elősorolja a területet, még pedig \square mfd és \square km-ekben egyaránt elmondja a lakos számot. A megye terményeit, a lakosok foglalkozását. A hegyeket, folyókat. A nevezetesebb helységeket, s végül minden egyes megye tárgyalása után egy 4 soros vers van, melyben az illető megye nevezetességei vannak megénekelve.

A közölt vázlat szerinti tárgyalás ellen több rendbeli kifogásaink vannak. U. m. Az országot felesleges kerületekre osztva tanítani, mert e kerületeknek sem közigazgatási, sem más tekintetben semmi jelentőségük ma már nincs. A megye szerinti tárgyalást szintén nem helyeselhethet. Mily szétdarabolt képet nyújt így a gyermek hazája természeti állapotáról. A megye szerinti tárgyalást s jobban mondva a megyék rövid ismertetését legfeljebb csak az általános rész tárgyalása után lehetne adni, akkor, mikor a gyermeknek hazája természeti viszonyairól már átnézeto van. A megyék tárgyalása általában igen részletező, némely megyénél 20 névnel több is szerepel; ily anyagalmazzal aligha megbirkozhatik a népiskolai tanuló.

Mit szólunk az egyes megyék után levő versekről. Ezeket bizony kár volt megírni s még nagyobb kár kinyomatni. A gyermeknek vagy jót, vagy semmit, már pedig ezek a versek egyáltalában nem jót, többnyire az illető megyében előforduló helyneveknek kinrimkebe szedett elősorolása. Az emlékezet támogatásának ürügye alatt ily haszontalan dolgokkal éppen az emlékezetet nem terhelhetjük. Példaként álljon itt a következő:

Nyitra megyének van hosszas határa,
Hol mehetsz Pöstényre, Újhelyre, Nyitrára,
Bajmócra, Privigyre, Holics, Szakolezára,
Ersekujvár, Galgócz, Leopoldvárára.

A mit a megyék tárgyalása közben elmond, többnyire mind helyes, mi erdélyiek részestülünk egy kissé könnyelműbb bánásmódban. Ugyanis Besztercze-Nászdóiban aranybányákat jelez. Bethlent savanyuvízéről teszi nevezetessé. Bánffy Hunyadon márványbányát ismer. Tordán unitárius gymnasium van Kolozsvár szerinte Erdélyország fővárosa. Felvincz mint élénk forgalmu kereskedő város szerepel. Csik-Szent-Márton papirgyártásáról nevezetes. Kézdi-Vásárhelyre realiskolát alapít, Gyulafehérváron még mindig vereti a pénzt stb.

Különösen feltűnt továbbá, hogy egyes helységeknél felemlíti, hogy kinek birtoka, ha erre is ki kellene terjeszkedni a földrajzi tankönyv írójának egy sereg telekjegyzőkönyvi kivonatra volna szüksége s e mellett a régi magyar név helyett nem egy zsidót tenne nevezetessé.

A második részben Magyarország természeti viszonyait egy rövid vázlatban adva, hazánkról e tekintetben meglehetősen áttekinthetést nyújt s a mit a gyermek a megyék szerinti tárgyalásnál elszorítan tanult, helyes rendszerbe foglalja. E rész második szakaszában az Osztrákbirodalmat ismerteteti. Mi ilyet nem ismerünk, tudomásunk szerint csak Osztrák-Magyar-birodalom van. A két államnak egymáshoz való viszonyáról már a népiskola növendékét is fel kell világosítanunk, miről e könyvben nem találunk említést. Az osztrák-tartományok után Európa államai s a többi földrészek tárgyalatnak. Minél rövidebbre szorítjuk a földrajz anyagát, annál inkább nomenclaturává válik a tanítandó anyag. Bizonyítja e tényt az előtűnik levő tankönyv is, melyben helyenként 3-5 sor nem áll egyébből, mint egymasmellé helyezett nevek jegyzékéből.

A III-ik rész a mértani földrajz a népiskolai tanulóknak igen soj. Az anyag tárgyalása nem a népiskola növendékeinek értelmi színvonalához mért, mint pl a földrajzi szélesség és hosszúság című pontban, különben e tekintetben egyik pont sem képez kivételt.

Az előzőtökben ismertetett művet a népiskolai tanításra alkalmasnak nem tartom főleg azért, mert a tantervet egyáltalában nem vette zsinormértékül.

Az egyes osztályokban eltanítandó anyag nincs kijelölve. A tanterv helyesen követeli a politikai földrajz előtt a természetant. Itt ezt megfordítva találjuk.

Fennebbiek alapján e művet népiskolai használatra nem ajánlhatom.

Tasnádi Imre.

VEGYESEK.

— A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a felekezeti tanítóképezdeket, melyek eddig a tankerületi főigazgatók hatósága alatt állottak, — a kir. tanfelügyelők hatósága alá rendelte.

— A kolozsmegyei tantesület központi körének elnökévé lapunk szerkesztője, jegyzőjévé *Molnár József* választatott meg.

— Alapítvány. *Dományi József* aradi nagy borkereskedő azon alkalomból, hogy kitüntetésül a Ferenz József lovagkeresztjét nyerte 2000 ft alapítványt tett, melynek kamatai a szegény gyermekek felruházására fordítandó.

— Német tannyelvű iskolát akart nyitni Hochberger A. Vörösházán, de Pestmegye közs. bizottsága a tanfelügyelő indítványára a kérelmezőt feltétlenül elutasította.

— A Fröbel foglalkoztató eszközök túlhajtása. A kisednevelők egyesülete több oldalról értesült, hogy Fröbel foglalkoztató eszközeit hazánk több kisednevelő-intézetében s gyermekkertjében egyoldalúsággal helytelenül alkalmazzák vagy túlhajtják, a mi a gyermekek értelmének célszerű kifejlődését nem hogy elősegítene, hanem arra sok tekintetben káros hatással van. Ennek megakadályozása végett az egyesület 100 ft. pályadíjt tűz ki 2-5 nyomatott ivre terjedő paedagogiai munkára, mely kifejtse, minők azok a hibák és visszaélések, melyek kisednevelő intézeteinkben a Fröbel-féle foglalkoztató eszközök alkalmazása körül előfordulnak, mily hátrányok származnak azokból; mely eszközök, mily fokban és módon alkalmazhatók sikerrel 3-6 éves magyar gyermekek körében s esetleg a mostaniak minő új foglalkoztató eszközökkel volnának kibővíthetők, illetőleg kicserélendők; végül, melyek volnának alkalmazandók a rendszeres kisednevelő-intézetekben s melyek az alsóbb foku falusi gyermek-menedékházakban. A pályamunkák 1886. év augusztus 20-ig P. Szathmáry Károly elnökhöz küldendők.

— Egy obsitos katona mint tanító működik Nagy-Körös tulajdonát képező Tót-Haraszti pusztáján. Tóth József tanfelügyelő lépéseket tett, hogy a visszas állapot megszüntetessék.

TARTALOM: A philantropok. *Rieger Imre*. — Fegyelem és fegyelmzés az iskolában. *Pap György*. — Elnöki megnyitó beszéd. *Rieger Imre*. — Kolozsvár népoktatásügye az 1885-ik év második felében. *Váradi Károly* — Szemle: Franciaországól. — Egy belga tanügyi lap a túlterhelés kérdéséről. — Irodalom: Népiskolai földrajz, írta: *Gerecz Károly*, ismerteté *Tasnádi Imre*. — Vegyesek.